

Catalunya i els residus municipals: **Conformisme o ambició?**

ECOLOGISTES
en acció
CATALUNYA

GREENPEACE

L'OCUC
Organització de Consumidors
i Usuaris de Catalunya

Catalunya i els residus municipals:

Conformisme o ambició?

Introducció

Actualment la gestió dels residus a Catalunya es regeix bàsicament per la Llei 6/1993, de 15 de juliol, de Residus, i per la Llei 16/2003, de 13 de juny, de finançament de les infraestructures de tractament de residus i del cànon sobre la disposició dels residus. El Parlament de Catalunya està revisant aquestes lleis i, si bé es proposen algunes millores, no s'hi adrecen els màxims problemes de la gestió dels residus municipals (RM) a Catalunya. A casa nostra no escapem de la pandèmia de l'augment en la generació de RM, per raons que van des de la pressió de la indústria dels envasos, al creixent consum d'aliments precuinats i a l'augment en l'ús de productes d'usar i llençar o de vida cada cop més curta. Tampoc s'estan assolint nivells suficients de recollida selectiva i el tractament dels residus continua pivotant sobre abocadors i incineradores, amb els problemes ambientals (contaminació atmosfèrica, del sòl i del subsòl, etc.) i socials que generen. Desaprofitar la revisió d'aquestes lleis per establir mesures efectives és una irresponsabilitat. Per això DEPANA, Ecologistes en Acció de Catalunya, Greenpeace i L'OCUC ens hem adreçat al Parlament de Catalunya per exigir que les noves lleis afrontin de manera decidida els greus problemes que actualment suposa la gestió dels residus, i que estableixin els mecanismes necessaris per a complir els objectius establerts, garantir la màxima protecció del medi ambient i aturar el malbaratament de recursos.

Situació Actual

Els catalans cada cop generem més residus: del 1998 al 2006 hem passat de generar 1,36 kg de residus per habitant i dia a produir-ne 1,64. És a dir, s'ha produït un augment de més del 20% en només 8 anys! L'any 2006 els ciutadans de Catalunya vam generar 4.259.980 de tones de RM, un 20% per sobre de la previsió que feia el Programa de Gestió de Residus Municipals de Catalunya (PROGREMIC) 2001-2006. Cal remarcar que aquest objectiu, fixats per la pròpia administració i clarament incomplerts, ni tan sols preveïen una reducció en la generació de residus, sinó un augment sostingut de la generació des del 2001.

Aquest augment dels residus, a més de ser molt negatiu pel medi ambient, ho és també per a la butxaca, ja que la seva gestió implica costos importants. La Generalitat va destinar el 2007 uns 132 milions d'euros a la gestió dels residus, a banda del cost de la recollida i de bona part del tractament, que són finançats pels ajuntaments i que clarament excedeixen aquest import. En canvi, l'import de les subvencions atorgades a projectes de prevenció i minimització de residus va ser només de 6 milions d'euros. Totes les despeses de les administracions a conseqüència de la generació de residus recauen finalment sobre els ciutadans.

De tots els RM generats a Catalunya el 2006, només el 31,94% van recollir-se selectivament (veure Mapa 1); un 49,55% van anar

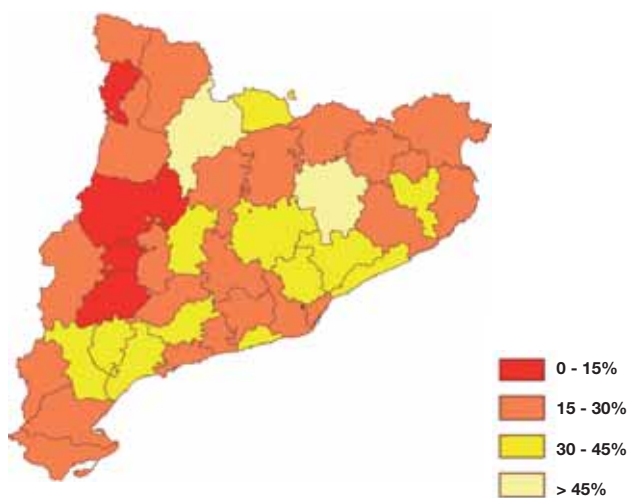
directament a l'abocador i un 15,26% a incineració. Cal tenir en compte també que una part important dels materials recollits selectivament o tractats als ecoparc acaben a l'abocador o a l'incineradora, degut a la impossibilitat tècnica de reciclar-los. A l'any 2006, el 50 i el 45% dels residus portats a l'Ecoparc 1 i a l'Ecoparc 2 van ser finalment portats a abocadors controlats. Aquestes dades incompleixen els objectius fixats pel PROGREMIC 2001-2006 pel mateix any, que eren del 48%. A més, aquests objectius es referien a la valorització dels residus, i no a la recollida selectiva, de manera que el desfasament entre els objectius i les dades reals és encara major: l'any 2006 només es van recuperar el 24% dels residus municipals – percentatge que, si bé va superar àmpliament l'11,90% recuperat l'any 2003, continua sent totalment insuficient.

La Generalitat ha adoptat una postura de neutralitat front als models de recollida que no contribueix a que els municipis optin per aquells que assoleixen resultats més bons de recollida selectiva i de qualitat dels materials. Si bé potencialment es poden obtenir bons resultats de recuperació de materials amb qualsevol model de recollida selectiva, en terme mig no tots els models assoleixen els mateixos. Mentre el model de recollida amb contenidors de vorera assoleix nivells mitjans del 20% (o del 35% si s'inclou la recollida de fracció orgànica –FORM–), el sistema de recollida selectiva porta a porta assoleix nivells al voltant del

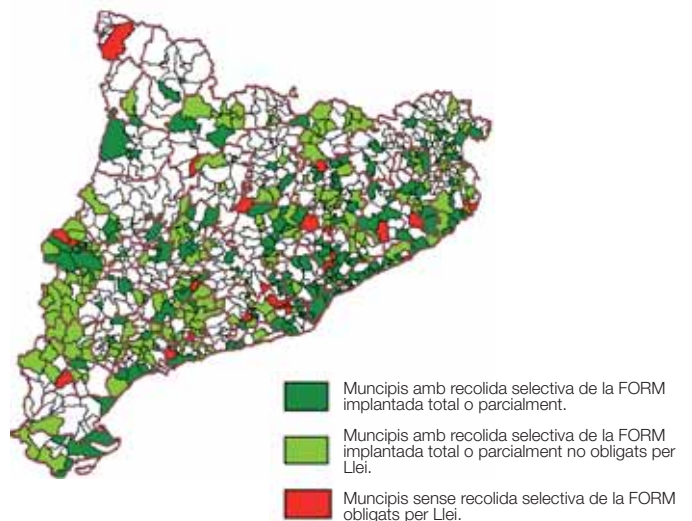
Catalunya i els residus municipals:

Conformisme o ambició?

Mapa 1. Percentatge dels residus recollits selectivament respecte al total, per comarques.

Mapa 2. Percentatge de recollida de la Fracció Orgànica dels Residus Municipals, FORM, per municipis.

70%. Els contenidors soterrats o la recollida pneumàtica impliquen inversions molt elevades sense que s'obtinguin grans millores pel que fa als nivells de recollida assolits respecte dels contenidors de vorera. Per últim, el model de recollida en contenidors bicompartimentats ha donat resultats pobres de captació de materials recuperables i una presència molt elevada de materials impropis, que fa impossible un procés de reciclatge eficient.

La situació és especialment greu en el cas de la FORM. En els RM sense separar o en la fracció resta, la matèria orgànica causa molts problemes: males olors, escolaments tòxics (lixiviació), "embrutiment" de materials reciclables, emissions de gasos amb efecte d'hivernacle, etc. Una matèria orgànica ben triada, però, pot donar origen a compost, un

adob de qualitat que és un recurs valuós considerant els problemes de desertització que patim i que podria substituir els adobs químics que s'utilitzen actualment. Tot i així al 2006 la recollida selectiva de FORM s'havia implantat total o parcialment només al 40,6% dels municipis de Catalunya (veure Mapa 2) i es va recollir selectivament només el 16% del total generat. A més, degut a la ineficiència de molts dels sistemes de recollida, l'any 2005 el nivell d'impropis fou de mitjana gairebé el 25% en pes, el que incideix sobre la qualitat del compost. Amb aquestes dades, a no ser que s'adoptin mesures urgents i de fons, resulta probable l'incompliment al nostre país de la Directiva 1999/31/CE, de 26 d'abril, relativa a l'abocament de residus, en la que es fixa com a límit per a l'abocament de residus

municipals biodegradables el 50% dels dipositats l'any 1995.

En aquest context, alguns ens locals continuen desatenent sense conseqüències les obligacions legals establertes a nivell autonòmic, singularment l'obligació dels municipis de més de 5.000 habitants de fer recollida selectiva de la FORM. A data de 2006, a l'Àrea Metropolitana de Barcelona, alguns dels municipis amb més població de Catalunya havien desplegat la recollida selectiva de FORM només parcialment. A Barcelona la població servida era només del 28,67%, a Badalona del 19,26%, a Cornellà de Llobregat del 46 % i a Sant Joan Despí del 46%. Santa Coloma de Gramanet només presta el servei de recollida de FORM a mercats i grans generadors

Una altra fracció clau són els envasos. Aquesta fracció va passar

Catalunya i els residus municipals:

Conformisme o ambició?

de suposar el 7% dels RM al 1995 fins al 12% al 2005. La Llei 11/97, de 24 d'abril, d'envasos i residus d'envasos, dóna la possibilitat als fabricants d'envasos d'establir sistemes de dipòsit, devolució i retorn (mitjançant els quals gràcies a un dipòsit els ciutadans retornarien els envasos als comerços i aquests als fabricants, per a ser reutilitzats, generant així una mínima quantitat de residus) o de participar en un Sistema Integrat de Gestió segons els quals els fabricants adherits han d'abonar una quantitat per a finançar el reciclatge de cada envàs que posen al mercat. Tot i que la primera opció es definia com a prioritària a la Llei, a la pràctica ha estat la segona la que s'ha generalitzat, malgrat és molt més ineficient a l'hora d'assolir bons nivells de recollida selectiva. A Catalunya, la Llei 11/2000, de 13 de novembre, reguladora de la incineració de residus, estableix que el govern havia de promoure els sistemes de retorn i de dipòsit d'envasos, especialment per a volums de 2 o més litres i per als envasos de productes tòxics i perillous. Només cal mirar al voltant nostre, per constatar que res d'això s'ha fet.

Finalment, cal fer referència a la insuficiència dels programes d'educació ambiental sobre la problemàtica dels residus. Els instruments d'informació i participació de la societat en els plans de gestió de residus han de deixar de ser un apartat menor per passar un dels eixos centrals d'aquests.

Altres països marquen el camí: experiències a Itàlia i Alemanya

Alemanya: Llei d'envasos

Alemanya va aprovar el 1991 la Llei 12/06/91 o

Verpackungsverordnung, en la que es traspassava la responsabilitat de la gestió dels envasos (tant els primaris, com els secundaris i els de transport) als productors. En concret pels envasos de begudes, s'imposà un dipòsit de 0,25 o 0,50 € per envàs, segons la mida, que ha de ser retornat al consumidor quan retorna l'envàs a la botiga on el va adquirir o a qualsevol altra. Juntament amb altres mesures adoptades, Alemanya ha aconseguit un dels nivells de reutilització d'envasos més elevats del món, amb més d'un 60% pels envasos d'aigua mineral, un 17% pels refrescs sense gas i 55% amb gas, 89% pels de cervesa i 19% pels de vi.

Itàlia: recollida porta a porta

Itàlia va ser pionera en la implantació del sistema de recollida d'escombraries porta a porta. Actualment aquest sistema s'ha estès a més de 1.000 municipis del país, amb més de 12 milions d'habitants servits. Els nivells de recuperació es troben al voltant del 60%. Els elevats cànon a la deposició i a la incineració que s'apliquen permeten que aquest sistema tingui un cost per als ens locals similar a altres sistemes de gestió.

Alternatives

La situació descrita evidencia que cal un canvi en l'enfocament de la gestió de residus al nostre país. En primer lloc, cal que la jerarquia de les 3R (reduir –o prevenir–, reutilitzar, reciclar), tan àmpliament citada en les normatives i plans de residus, tingui una correspondència real en les prioritats i pressupostos de les diferents administracions. Només així s'aconseguirà passar de les paraules

als fets.

Cal trencar el binomi actual que relaciona l'augment de la riquesa amb l'augment de la generació de residus. Per això cal generalitzar mesures com l'ecodisseny de productes i embalatges amb l'objectiu de generar la mínima quantitat possible de residus i maximitzar les possibilitats de reciclatge. Cal també potenciar els processos productius que generin pocs residus i que siguin capaços

Catalunya i els residus municipals:

Conformisme o ambició?

d'absorbir subproductes en el propi procés. I cal que les empreses es responsabilitzin d'allò que posen al mercat i de les seves conseqüències ambientals un cop els productes esdevenen residus.

Aquestes i altres mesures es poden afavorir mitjançant instruments de fiscalitat ambiental, tot gravant els processos productius i productes ambientalment problemàtics. A Irlanda per exemple, un impost de 0,15 € per bossa de plàstic va aconseguir reduir-les en més d'un 90% en només un any. Els cànon sobre l'abocament de residus a Catalunya o en altres comunitats autònomes, tot i que baixos, han impulsat avenços positius. Pel que fa a la fiscalitat municipal, cal apostar per taxes d'escombraries de pagament per generació, que fan que cada llar i comerç pagui segons la seva generació efectiva i el seu nivell de reciclatge.

Cal també garantir que s'opti per models de recollida més eficients, que centrin els recursos i esforços en la recollida de les fraccions reciclables, posant a l'abast dels ciutadans els mitjans perquè separar el residu i reciclar-los sigui més senzill que no pas no fer-ho.

Pel que fa a les instal·lacions de tractament de residus, creiem que és necessari un repartiment més equitatiu en el territori, per responsabilitat, per afavorir una gestió que minimitzi desplaçaments i perquè les càrregues ambientals dels residus generats per tots no siguin assumits per uns pocs (veure Mapa 3).

Els Projectes de Llei

Actualment s'estan debatent al Parlament de Catalunya una modificació de la Llei 6/1993, de 15 de juliol, de Residus, i un projecte de Llei que substituirà la Llei 16/2003, de 13 de juny, de finançament de les infraestructures de tractament de residus i del cànon sobre la disposició dels residus. Els nous projectes de Llei incorporen millores substancials als textos anteriors, com són –en el cas de la primera– l'extensió de l'obligació de prestar el servei de recollida selectiva a tots els municipis de Catalunya o la creació del Pla territorial sectorial d'infraestructures de gestió de residus municipals, així com la inclusió de la gestió de residus en els plans urbanístics. Pel que fa a l'altre projecte de Llei, els aspectes més positius són la creació de nous cànon sobre la incineració de RM i sobre l'abocament de residus de la construcció, i la imposició de gravàmens superiors per a aquells ens locals que no hagin iniciat la recollida selectiva de matèria orgànica segons el que estableixi el respectiu projecte aprovat per l'Agència de Residus de Catalunya.

• Les nostres propostes d'esmena dels projectes de Llei

Tot i els aspectes esmentats, les lleis estan mancades de l'ambició necessària per arribar al fons del problema. Això és així perquè els grans partits, d'una banda, avantposen els interessos dels grans ajuntaments a la protecció de la salut pública i el medi ambient; i, de l'altra, han après que la

recollida dels residus dona joc a fer-ne un ús electoralista. Des de DEPANA, Ecologistes en Acció de Catalunya, Greenpeace i L'OCUC reivindicuem que aquestes lleis signifiquin un veritable pas endavant en la prevenció de residus, la recuperació i, en definitiva, en la seva gestió responsable i sostenible. Per això, pensem que és imprescindible:

- Augmentar els cànon d'abocament i incineració de RM (previstos en 10 i 5 €/t, respectivament), no només per raons ambientals (afavorir la prevenció i el reciclatge), sinó econòmiques, pels enormes costos ambientals i socials que aquestes instal·lacions traslladen al conjunt de la societat. També cal fer convergir els seus valors, perquè no té sentit discriminar positivament la incineració de residus. Estudis indiquen que els valors s'haurien de situar al voltant de 25 €/t.

- Tipificar els incompliments de la llei en què poden incórrer les administracions públiques, com ara no desplegar totalment la recollida selectiva, i establir el règim sancionador corresponent.

- Actualment el projecte de Llei proposa que s'eximeixi del pagament del cànon aquells residus de la construcció lliurats a gestors autoritzats, tot i que això no implica la seva valorització. Això implicaria que la pràctica totalitat d'aquests residus – dels que actualment es generen uns 6 milions de tones l'any, un 30% més que el total de residus municipals – en quedin exempts. Cal, per tant, suprimir aquesta exempció ambientalment injustificable.

Catalunya i els residus municipals:

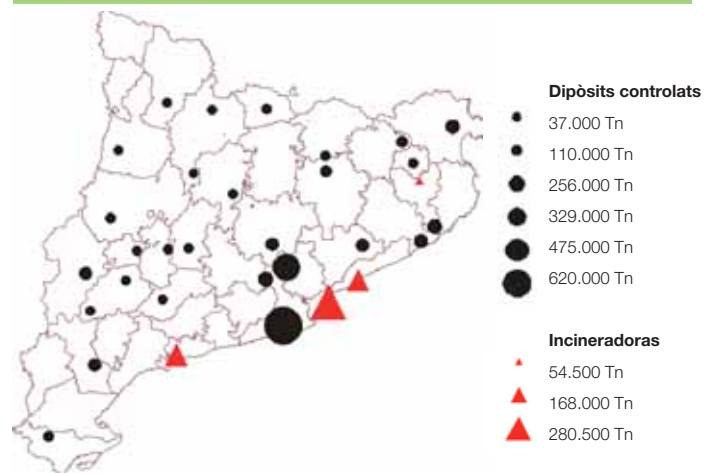
Conformisme o ambició?

Altres reivindicacions respecte de la política de residus a Catalunya

Reivindiquem també la necessitat que la política de residus al nostre país incorpori els canvis de fons necessaris per a avançar cap a una gestió sostenible dels residus. Per això, tal i com demanem en l'Acord pels Residus a Catalunya:

- Cal establir i posteriorment reduir la generació absoluta de residus i per això cal establir objectius ambiciosos de prevenció de residus en el nou **PROGREMIC 2007-2012**.
- Cal establir també objectius de recuperació –i no tan sols de recollida selectiva– més ambiciosos. L'experiència en altres països i en alguns indrets del nostre país demostra que amb l'aplicació dels instruments adequats són assolibles.
- Els esforços de tractament de la **FORM** han de centrar-se en la matèria orgànica recollida selectivament, mirant de minimitzar la fracció **RESTA**. El tractament de la matèria orgànica continguda en la resta no ha de eximir de potenciar la millora de la **FORM** recollida selectivament. La Rest, recordem, no és una fracció de recollida selectiva.
- Cal aplicar el principi de responsabilitat del productor i garantir que es facin càrrec d'allò que posen al mercat. Cal donar prioritat a l'establiment de sistemes de dipòsit, devolució i retorn, com és previst a les lleis. L'aportació dels sistemes integrats de gestió existents és insuficient, sobretot pel que fa a Ecoembes, i se n'han de crear de nous per a fraccions de residus com ara els mobles o els tèxtils sanitaris.

Mapa 3. Localització dels abocadors i incineradores a Catalunya.

- Les prioritats es demostren en el pressupost i, per tant, cal que la prevenció i la recuperació rebin la màxima atenció pel que fa a recursos dedicats.
- S'ha d'assegurar que els sistemes de recollida selectiva implantats siguin els més eficients per a cada territori, amb especial consideració cap a aquells que han demostrat obtenir més bons resultats.
- La participació i la conscienciació ciutadana s'han de convertir en la base de les polítiques i els plans de residus.

Totes aquestes mesures són d'aplicació urgent per tal de permetre i estimular el tancament de les quatre incineradores de residus municipals encara en funcionament a Catalunya.

DEPANA

Sant Salvador 97
08024 BCN
Tel. + 34 93 210 46 79
info@depana.org
www.depana.org

Ecologistes en Acció de Catalunya

Can Basté
Passeig Fabra i Puig, 274
08031 Barcelona
Tel. + 34 93 429 65 18
residus@ecologistesenaccio.cat
www.ecologistesenaccio.cat

Greenpeace España

Oficina de Barcelona
C/ Ortigosa 5, 2º 1ª
08003 Barcelona
Tel. +34 93 310 51 18
barcelona@greenpeace.es
www.greenpeace.es

L'OCUC

Av. República Argentina, 29 1r
08023 Barcelona
Tel. +34 93 417 47 37
mediamb@ocuc.cat
www.ocuc.cat